

Наталія Філіпчук,

канд. пед. наук, старший науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЕТИКО-ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

У статті аналізується внесок Володимира Івасюка в розвиток української музичної культури. Досліджуються концептуально-змістовний, філософсько-культурологічний, народно-поетичний, мовний, художній виміри творчості основоположника української естрадної пісні.

Ключові слова: Володимир Івасюк, українська естрадна пісня.

В умовах розвитку сучасної мистецької освіти і художньо-естетичного виховання в Україні на особливу увагу заслуговують славетні постаті видатних українців – сподвижників і будителів української культури минулого і сучасності, які спиралися на традиції й культуру українського народу. І це характеризувало людське і професійне ество корифеїв – М. Лисенка, якого називали «сонцем української музики», М. Колесу, який у 25 років у Празькій філармонії презентував свою знамениту «Українську сюїту», витворену на основі традиційної народної культури, Д. Гнатюка, поета-пісняра М. Ткача, Н. Яремчука та багатьох інших. Серед них – славетний сучасник **Володимир Івасюк**.

Проблемі аналізу напрямів композиторсько-виконавської творчості В. Івасюка присвячено значну кількість досліджень, розвідок, вступних статей до збірників його творів (Т. Марусик, Т. Кириловська, В. Марищак, О. Костюк, І. Лепша, П. Нечаєва, Т. Унгурян, Б. Стельмах, І. Філіпенко та ін.). Безперечно, кожному з авторів притаманне власне чуттєве чи наукове сприйняття музичних горизонтів В. Івасюка, що характеризують його талант, людяність і незгасну любов до рідного краю, України. Проте, думаємо, що значущість творчого потенціалу і художніх можливостей В. Івасюка в розвитку сучасної музики, естетизації і гуманізації сьогоденного музичного простору, удосконаленні мистецької освіти ще не до кінця розкрита, а тому **метою статті** є дослідження внеску В. Івасюка в розвиток української музичної культури сучасності.

Концептуально-змістовний, філософсько-культурологічний, народно-поетичний рівні, мовні, художні, природовідповідні форми пісенного Ренесансу Івасюка були складними, вишуканими й водночас доступними, романтичними, популярними та сучасними. Проте заслуговує на особливу увагу дуже вартісна якість творчого доробку – опертя на першоджерела народної музики, красу Природи і Людини. Доречним є аналіз плідної

співпраці В. Івасюка з відомим поетом і громадським діячем Р. Братунем. Дуже чутливо Володимир реагував на поезію, в якій творилося почуття любові, дружби, братерського тепла й жертвовності. Згадаймо його музику на вірш Р. Братуня «Зустрічайте мене».

*Зустрічайте мене, я – ваш брат,
Зустрічайте мене, я – ваш друг,
З вами всім я ділитися рад,
Спільний лан оре наш плуг...*

*Я іду від людей до людей,
Від народу я іду до народу
І несуч почуття молоде,
Оповите у сонячну вроду.
Зустрічайте мене, я – ваш син...*

У його піснях по-особливому, шляхетно і стильно передано гармонію природи і людського почуття захоплення красою, нежданого і жданого тривожного кохання, травневого цвіту і серпневих зорепадів, нескошених трав і серпанку перших снігів. Але, здається, В. Івасюка найбільше полонила краса людських взаємин, які він оспівав у піснях і переніс у життя – свої найкращі пісенні твори він написав з митцями, які були суголосні з його внутрішнім духовним світом, стильовими пріоритетами і новаціями композиційних утворень, громадянською позицією. Саме таким творчим побратимом став у «львівський» період Р. Братунь, з яким написано близько 30 пісень («Ватра», «Роки вже відшуміли», «Білий серпанок», «Вогні Львова», «Зустрічайте мене», «Балада про отчий дім», «Літо пізніх жоржин»).

На ґрунті сильних і красивих сторін людської вдачі формувалася дружба, творча співпраця з багатьма композиторами, поетами, музикантами, співаками, художниками, педагогами (Д. Гнатюком, С. Ротару, Н. Яремчуком, В. Зінкевичем, І. Білозіром, Ю. Рибчинським, Р. Братунем, Л. Дутківським, С. Пушком та ін.), у стосунках з якими ніколи не проявлялися авторитарні, мен-

торські задатки. «Володимир Івасюк, – писала народна артистка України С. Ротару, – був позбавлений пихи, зарозумілості, заздрощів, до нього часто зверталися по допомогу музиканти, молоді композитори й поети, і він завжди відгукувався на їхні прохання. Я не чула жодного разу, щоб він неприхильно висловився про своїх побратимів по мистецтву. В його грудях жила тільки пісня» [3, с. 33].

Люблячи пісню, працюючи до самозабуття, він увесь час пам'ятав свій край, свій рід, славу земляків. Часто з гордістю нагадував, що виростав у тому саду у Кіцмані, на Буковині, де свого часу зростав видатний композитор, поет, драматург Сидір Воробкевич. Його побратим по праці і земляк Назарій Яремчук так характеризував Володимира в одній із канадських газет: «Володимир Івасюк – співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони поставали живими героями, мріями, співпереживали і сумували разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме у серцях людських вічним вогнем його шедрої і доброї душі!...» Далі Назарій зазначив, що Володимир жив у чотирьох вимірах – Поет, Композитор, Художник і Людина [3, с. 38].

Кажуть, що митець дуже відповідально ставився до свого таланту. Часто він перебував у глибоких філософських роздумах стосовно власних творів. Світ бачився йому крізь призму української культури, народності, сучасних музичних стилізацій, природної пісенної стихії, а тому такою неповторною, ліричною, по-філософському глибокою, водночас стильною і популярною була творчість молодого композитора. Пісенна творчість В. Івасюка, пізніше – у 1989 р. фестиваль «Червона рута» в Чернівцях розбудили витолочений і приспаний дух українства, піднесли людську й національну гідність народу, заклали підмурівок у творення державності. Безперечно, був здійснений справжній ренесанс, відродження національної молодіжної музики, яка несла в собі значущі загальнолюдські, універсальні цінності. У ній закладалися духовно-ідеальні, національно-ментальні, етичні й естетичні категорії, що значно збагатили зміст художньої, зокрема музичної освіти.

На тлі руйнівних процесів у духовному світі людини, які несе «форматна» музична мас-культура, філософія пісенної творчості В. Івасюка якісно виокремлюється і втілює ідею морально-етичного, естетичного, громадянського призначення мистецтва. Створений унікальним талантом ландшафт В. Івасюка продовжує творити прямо й опосередковано, стихійно й організовано значний виховний вплив на суспільну культуру, духовність особистості. Адже, на відміну від авторів переважної більшості сучасних пісенних «шедеврів» з кількома

нотами і двома-трьома словами, в яких відсутня мелодія, поезія, естетика голосу, В. Івасюк, співпрацюючи з неповторними, креативними особистостями, справді створив досі невідомий і непізнаний пласт унікальної пісні. Очевидно, логічно причину цього феноменального мистецького явища відшукувати в знаку Всевишнього, в дарах природи і генетиці. Але, напевно, є також більш приземлені, реальні, водночас духовно високі чинники, які обумовили народження нового образу національної пісні й музики. Такими якостями для молодого митця і його творчих побратимів були одержимість і жертвенність. Саме ці дві якісні риси найчастіше визначають (не лише в мистецтві), яким шляхом ітиме особистість, щоб стати не реципієнтом, споживачем, а творцем, надбання й доробки якого формуватимуть духовне, естетичне, громадянське піднесення особистості й суспільства.

Сьогодні, коли виникають намагання переорієнтувати педагогічний ідеал на гуманістичну спрямованість мистецької освіти, що об'єднає соціальні суспільні завдання з індивідуальним конструюванням людини для самої себе, враховуючи сповна її інтереси, мотивацію, здібності, захоплення, дуже важливо пізнавати, сприймати, впроваджувати гуманістичні ідеї Івасюкової спадщини. Вона гармонійно накладається на сучасну особистісно орієнтовану парадигму освіти. Особистість митця, його творчість, життєвий шлях актуалізує низку змістовно значущих ціннісних орієнтирів і пріоритетів освітнього процесу, системи національного виховання.

По-перше, слід окреслити важливість максимально розкриття потенціалу кожної людини, її саморозвитку, самовизначення, самореалізації, безперервного самовдосконалення, що було притаманне особистості В. Івасюка. По-друге, саме йому, як і його славному землякові Івану Миколайчуку, вдалося значно розширити горизонти дії і впливів мистецької сфери, вийшовши далеко за межі функціонально-естетичного призначення, формуючи, передусім для українства, нові національні, соціокультурні ідеали. По-третє, світоглядні установки В. Івасюка є дуже вартісними для удосконалення змісту музично-педагогічної освіти, підготовки якісно нового, професійно компетентного вчителя, який вихований, навчений і спрямований гуманістично, духовно, морально, народно-патріотично. Бо без цього є немислимою професійна компетентність, професійна готовність педагога. По-четверте, втілення ідей, творчих надбань талановитого митця зумовлюються також сучасними, часто суперечливими, культурно-творчими процесами в Україні, потребами удосконалення змісту мистецької освіти. Адже в Концепції загальної мистецької освіти, яка вже ось майже десять років спрямована на реалізацію стратегічних завдань освіти, визначено важливість вихо-

вання молоді на багатовікових вітчизняних традиціях, загальнолюдських демократичних цінностях, на етнонаціональній специфіці, яка є ефективним засобом виховання як естетичної культури, так і патріотичних почуттів, громадянської позиції особистості, охоплюючи всі компоненти художньо-естетичного досвіду особистості – свідомість та діяльність, світорозуміння й світовідчуття [6].

Композиторська, пісенна творчість Володимира Івасюка, їхня співвіднесеність із національними, європейськими освітніми цінностями посилюють розуміння в оцінках і підходах до компетенції і компетентності, метою якої є внесення в культурно-освітнє і суспільні процеси пріоритету особистісного смислу. Для професійної компетентності музичного педагога він залишається взірцем для вивчення і наслідування його як особистості в духовному та функціональному вимірах. Адже В. Івасюк володів тими компетентностями, які є надважливими для вчителів музичного мистецтва. Він прекрасно співав, акомпонував, грав на різних музичних інструментах, що особливо яскраво окреслювало його музикальність; плідно співпрацював, взаємодіяв з іншими митцями на міжособистісному рівні; водночас був внутрішньо глибоко особистісний, завжди занурений у власні почуття, морально-етичні й естетичні переживання.

Підтвердженням зазначеного вище є прижиттєве видання «Володимир Івасюк. Пісні» (українською і російською мовами) у видавництві «Музична Україна» 1977 року [2]. Творчі контакти й праця з відомими поетами Д. Павличком, Ю. Рибчинським, Р. Братунем, Б. Стельмахом, Б. Гурою, В. Марсюком продукували прекрасну музичну й пісенну лірику: «Далина», «Кленовий вогонь», «Пісня про тебе», «Тільки раз цвіте любов», «Запроси мене у сни», «Балада про мальви», «Балада про дві скрипки» та ін., зробивши 27-річного митця знаковою постаттю української культури. Нині, коли сучасна мистецька освіта в теорії і практиці спирається на компетентнісно-орієнтований підхід, акцентуючи увагу на ключових компетенціях, було б доречно згадати мудрість, що під сонцем немає нічого нового. Бо й справді, якщо говорити про загальнокультурні, комунікативні, пізнавальні, ціннісно-сміслові компетенції, то Володимир Івасюк ними володів повною мірою. А його професійні здібності (музикальність, артистичність, композиційність, співучість) можуть слугувати добрим прикладом для наслідування педагогами. Хоча очевидно, що природний талант, знання, уміння в мистецькій галузі лише тоді трансформуються у творчі досягнення, коли опираються на ціннісні пріоритети особистості, її самосвідомість, національну гідність, особливості культурно-історичної ментальності. Необхідно відзначити, що

особистість В. Івасюка, його культурне сподвижництво в цьому контексті заслуговують найбільшої уваги.

Творчість В. Івасюка є свідченням становлення культури особистості, коли внутрішня мотивація, самоорганізація, саморозвиток, поєднавшись з спеціальними музичними і гуманітарними знаннями, сприяли розквіту його таланту. Митець, про якого ми ще так мало знаємо, справді, є дуже неординарною, цікавою постаттю і для мистецьких кіл, і для педагогіки, і в цілому для суспільства.

Він автор не лише загальновідомої безсмертної «Червоної рути» і «Водограю», але за короткий час свого молодого життя зумів написати 107 пісень, 53 інструментальні твори, музику до двох спектаклів, прекрасно грав на фортепіано, скрипці, віолончелі, гітарі, писав вірші, захоплювався живописом, фотографією, кінозйомкою, був талановитим організатором (п'ятнадцятирічним у 1964 р. створив у рідному Кіцмані ансамбль «Буковинка»).

Красу й гуманізм людських вчинків, моральність ідеалів, почуття особистої й національної гідності, мотивацію творчого злету композитора формувала його родина. Напередодні Незалежності України, в 1991 році, в Ужгороді вийшла поетична збірка «Елегії для сина» батька В. Івасюка – Михайла Григоровича, відомого письменника, педагога, громадського діяча. У цій відвертій сповіді він написав:

*Бери очі й мої,
Щоб видніше було,
Бери слово й моє,
Щоб ясніше було.*

*Бери й кроки мої,
Коли йдеш уперед.
Бери мрію й мою,
Коли мрієш про злет [4, с. 2].*

Саме така зріла філософія родинної гуманістичної педагогіки допомагає нам, сучасникам, наблизитися до розуміння Володимира Івасюка – композитора, поета, людини.

Висновок. Значущість «українського феномену» 60–70 рр. минулого століття – Володимира Івасюка – виходить далеко за межі мистецької сфери. Він несе в собі загальносуспільний потенціал впливу на націю, культуру, особливо на молоде покоління, яке мусить виробляти здатність відчувати й любити, розуміти й належно оцінювати мистецтво, учителя, поважати і творити художні цінності, засвоювати досвід власного народу і сприймати загальнолюдський смисл етичних і естетичних творинь. Непроминущою цінністю Івасюкової життєтворчості є те, що вона зросла на повазі до святинь української

культури, до глибоких, багатобарвних народних поглядів на красу людських взаємин, природи, світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «Ваш люблячий син і брат Володя». Володимир Івасюк в листах // Буковинський журнал. – 1999. – № 1. – С. 67–69.
2. Івасюк В. Пісні. – К. : Музична Україна, 1977.– 44 с.
3. Івасюк В. Відлуння твоїх кроків... / упор. Г. Івасюк, О. Івасюк, Л. Криса. – Львів : Вид. дім «УкрПол», 2011. – 240 с.
4. Івасюк М. Г. Елегії для сина : поезії / М. Г. Івасюк. – Ужгород : Карпати, 1991. – 124 с.
5. Концепція загальної мистецької освіти. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ip-ro.if.ua/premye/mystetstvo/index.php?r=site/stat-tya&id=315>. – Мова укр. – Загол. з екрану.

Стаття надійшла до редакції 23 травня 2013 року

УДК 373.3.2016:781.1:396.8 (=161.2)

Филипчук Н. Этико-эстетические основы творчества Владимира Ивасюка

В статье анализируется вклад Владимира Ивасюка в развитие украинской музыкальной культуры. Исследуются концептуально-содержательный, философско-культурологический, народно-поэтический, языковой, художественный аспекты творчества основоположника украинской эстрадной песни.

Ключевые слова: Владимир Ивасюк, украинская эстрадная песня.

Filipchuk N. Ethical and aesthetic principles of art Volodymyr Ivasyuk

In the article analyzes the contribution to the development of Volodymyr Ivasyuk of the Ukrainian musical culture. Probed conceptually rich in content, philosophical and cultural, poetical, linguistic, artistic measurings of creation of founder of the Ukrainian pop song.

Keywords: Volodymyr Ivasyuk, Ukrainian pop song.

Людмила Степанова,

канд. пед. наук, викладач кафедри теорії та методики, музичної освіти, хорового співу і диригування, НПУ імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

ДІАГНОСТИКА І РОЗВИТОК ПОЛІФОНІЧНОГО СЛУХУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті обґрунтовуються критерії сформованості поліфонічного слуху в дітей молодшого шкільного віку та наводяться розроблені автором завдання для його діагностики й розвитку.

Ключові слова: поліфонічний слух, поліфонічне сприйняття, критерії, молодші школярі.

Розвиток поліфонічного слуху сьогодні є найбільш складним і актуальним завданням музичної педагогіки. Завдяки прогресивному напрямку сучасної освітньо-культурної парадигми набувають розповсюдження інтегративний і поліфонічний (різнобічний і багатозвучний) принципи сприймання музичного мистецтва та філософське його розуміння як ефективного засобу багатфункціонального впливу на формування особистості сучасності (В. Андрущенко, І. Зязюн, Г. Меднікова, Г. Падалка, О. Щолокова, О. Шевнюк, В. Шульгіна).

У музичній педагогіці досить широко розглядається проблема сприйняття поліфонічних творів та специфіки поліфонічного слуху (Ю. Алієв, Е. Давидова, А. Каузова, З. Рінкявічус, М. Ройтерштейн, С. Пермінова, М. Сибірякова-Хіхловська, М. Старчеус, Ю. Тюлін, Г. Ціпін). З. Рінкявічус, зокрема, робить висновок про

необхідність «поліфонізації» всього процесу навчання. На його думку, поліфонію слід запроваджувати в усі сфери музичної діяльності з першого класу, а «діяльність з поліфонічним матеріалом повинна бути одним із постійних видів навчально-виховної роботи» [4, с. 7].

Але проблема розвитку поліфонічного слуху школярів залишилася поза увагою вчених. Відсутність поглиблених досліджень з означеної проблеми істотно впливає на якість та ефективність загального музично-естетичного виховного процесу. Хоча поліфонічний слух детально розглядається науковцями в музикознавчому та психологічному аспектах, на сьогодні ще не існує усталеного його визначення. Враховуючи деякі розбіжності у визначеннях дослідників поняття «поліфонічний слух» та водночас узагальнюючи їх, сформулюємо визначення: «поліфонічний слух є здібністю розчленовано сприймати, співвідносити,